
RESTAURATIE VAN DE DELFTSE KRUISWEGSTATIES

Wij hebben u regelmatig op de hoogte gehouden van de plannen om de kruiswegstaties uit de voormalige Sint Hippolytuskerk te restaureren. Het vooronderzoek in 2014 was mogelijk met financiële steun van Fonds 1818, het Mr. Paul de Gruyterfonds en een bijdrage uit het fonds restauraties van de SKED. Het vooronderzoek toonde aan dat restauratie mogelijk is en dat de staties bijzonder waardevol zijn. Er is weinig kerkelijk erfgoed in Jugendstil. Daarnaast zijn de grote afmetingen, circa 380 bij 275 cm, uniek voor Nederland.

Wij vragen uw hulp om restauratie en tentoonstellen van deze afbeeldingen te realiseren. Hiermee verrijkt U Delft met prachtige Jugendstilstukken die dan, na meer dan 40 jaar, weer voor het publiek te zien zijn. Deze Nieuwsbrief informeert u over de stand van zaken.

De voorgeschiedenis van de staties

Bij de sloop van de Sint Hippolytuskerk in 1974 heeft Piet Rijk, parochiaan en Delftenaar, ervoor gezorgd dat acht van de veertien afbeeldingen van het lijden van Christus bij de sloop niet zijn afgevoerd. Hij gaf ze aan het gemeentearchief in bewaring. Het archief speelde ze door aan het Museum Prinsenhof die aannamen dat ze gemeentelijk bezit waren. Bij de oprichting van de SKED in 2003 schonk Piet Rijk de staties aan onze stichting. De discussie over het eigendomsrecht hebben we met de directeur van Museum Prinsenhof, Patrick van Mil, kunnen afronden: Hij erkende dat de SKED rechtmatig eigenaar is. Ondertussen had Marga Schoemaker, conservator van Museum Prinsenhof, onderzoek gedaan naar de staties en de ontwerper. Haar verhaal treft u aan in deze Nieuwsbrief.

Na het vooronderzoek in 2014 naar de haalbaarheid van restauratie zijn de bewaaromstandigheden sterk verbeterd. De staties liggen opgeslagen in zuurvrije kokers in het donker bij gelijkblijvende temperatuur

Wat houdt het restaureren van de staties in?

De kruiswegstaties zijn getekende afbeeldingen op papier die op jute zijn geplakt. Het jute dat na meer dan 40 jaar bijna geheel verteerd is wordt verwijderd waarna de papieren afbeeldingen op een nieuwe sterke ondergrond worden geplakt. Deze ondergrond zal groter in afmetingen zijn omdat deze ook gebruikt gaat worden om de staties later te spannen.

Vervolgens worden de afbeeldingen gereinigd. De kleuren mogen tijdens dat proces niet verdwijnen; de restaurator heeft daar speciale methoden voor maar de echte kleuren van 1925 zullen niet terugkomen. Als de afbeeldingen op de nieuwe ondergrond zijn bevestigd, zullen de gaten in de afbeeldingen worden gedicht met een papiermengsel met de kleur van de afbeelding rond het gat, het maakt de plek sterker. De daarna gedroogde opvullingen zullen niet verder ingetekend en ingekleurd worden omdat dat een vervalsing van de afbeeldingen zou betekenen. Deze opvullingen blijf je dus altijd zien. Tenslotte worden de staties in zuurvrije kokers gerold totdat ze tentoongesteld zullen worden, wellicht in de Oude Kerk of in Museum Prinsenhof.

De ontwerper Herman Veldhuis

Haarlem 1878 – Delft 1954

Herman Veldhuis wordt in 1878 geboren in Haarlem. Op 10 jarige leeftijd wordt hij opgenomen in een weeshuis in Haarlem. Toch heeft hij een artistieke opleiding kunnen volgen aan de School voor Kunstnijverheid aldaar, waar hij wordt gestimuleerd om zijn talent te ontwikkelen. Na zijn opleiding werkt hij enige jaren als ontwerper bij de Nederlandsche Linoleumfabriek Krommenie. In 1900 worden zijn ontwerpen bekroond op de Wereldtentoonstelling in Parijs, waar ook werk van glasatelier 't Prinsenhof Delft aanwezig is. Directeur Jan Schouten heeft een oog voor talent en is zoekende naar een opvolger voor zijn hoofdontwerper Adolf le Comte. Hij ziet in Herman Veldhuis de perfecte opvolger en neemt hem in 1901 aan als vaste medewerker.

Veldhuis zal er ongeveer 35 jaar werken en naar eigen zeggen ca. 3500 ontwerpen maken.

Herman Veldhuis

Het grootste project op dat gebied is de restauratie van de ramen van de St. Janskerk in Gouda. Ook in Delft zijn zowel in de openbare ruimte als in museum Prinsenhof Delft, ramen te bewonderen die door Veldhuis zijn ontworpen of gerestaureerd. Naast ontwerper is Veldhuis een kunstenaar met een groot gevoel voor humor. Hij is medeoprichter van de kunstenaarsvereniging De Kunstkring Delft en publiceert spotprenten in De Delver, onder het pseudoniem Borzo. Daarnaast tekent en schildert hij een breed scala aan onderwerpen in verschillende stijlen, ontwerpt hij kalenders en affiches en maakt hij aankondigingen en menu's. Maar vooral creëert hij religieuze tekeningen en schilderijen in Jugendstil. In 1922 begint hij aan de reeks Kruiswegstaties voor de Hippolytuskerk in Delft, waaraan hij vier jaar lang vrijwel al zijn vrije tijd besteedt. Hij krijgt hiervoor een pauselijke onderscheiding.

In 1935 neemt Veldhuis ontslag bij Schouten en gaat aan de slag bij de Delftse firma De Lint. In 1954 is hij na een kort ziekbed overleden.

Marga Schoemaker, conservator Prinsenhof

De Jugendstil

In Europa komt rond 1900 een nieuwe kunststroming in zwang in vrijwel alle kunstvormen; de *art nouveau* of *jugendstil*, later gevolgd door de *Art Deco*. De stroming is een reactie op het navolgen van oude stijlen en de internationale industrialisatie met veel mechanisatie en massaproductie, die het ambacht, volgens de betrokken kunstenaars, tekortdoet. Deze willen juist schoonheid en functionaliteit verenigen. De stroming heeft internationaal dezelfde kenmerken, zoals asymmetrie, vloeiende lijnen, contrast tussen licht en donker en gestileerde plant- en diermotieven, maar kent eveneens regionale verschillen. Ook in Nederland, waar de stroming bekend staat onder de benaming *nieuwe kunst*, kent deze verschillende verschijningsvormen. De belangrijkste centra zijn Den Haag en Amsterdam, maar ook Delft kan hiertoe gerekend worden. De Polytechnische School, de huidige Technische Universiteit Delft, speelt hierbij een belangrijke rol. De belangrijkste exponenten zijn de kunstenaars/docenten Adolf le Comte, Karel Sluyterman en Bram Gips. Maar ook Delftse ondernemers als Jacques van Marken (Calvé) en Jan Schouten (Glasatelier 't Prinsenhof) dragen bij. Van Marken door art-nouveau kunstenaars de reclame-uitingen van zijn bedrijven te laten ontwerpen, wat resulteert in het internationaal bekende slaolie affiche van Jan Toorop en Schouten die hetzelfde doet met de ontwerpers voor zijn glasramen. Herman Veldhuis werkt eveneens in deze stijl. Vooral in zijn glasramen is de invloed van Jan Toorop en Adolf de Comte te zien, maar ook in zijn grafische werk is het onmiskenbaar. De stroming kent een korte bloeiperiode, 1890-1910, maar kenmerken ervan zie je langer terug in het vrije werk van Veldhuis. Zo ook in de kruiswegstaties. Hij varieert enigszins in stijl. Sommige kruiswegstaties laten vooral rondingen en plooiën zien van de art nouveau en jugendstil, andere zijn wat strakker gestileerd en tonen gelijkenis met werk van Bart van der Leek uit die periode. Het tweedimensionale karakter van de

voorstellingen en het volledig vullen van het vlak is hier met name kenmerkend. Volgens de familie zou Veldhuis voor enkele personages Delftse inwoners als inspiratiebron hebben gebruikt.

Marga Schoemaker, conservator Prinsenhof

Wat maakt de Kruiswegstaties bijzonder?

Stel dat we voor deze ene keer niet vanuit een kunsthistorisch perspectief kijken naar de kruiswegstaties van kunstenaar Herman Veldhuis, laten we voor één keer met het oog van een restaurator kijken met de vraag: Wat maakt de kruiswegstaties bijzonder? Het antwoord dat u dan krijgt is: het formaat - of als we specifieker willen zijn, de verhouding tussen de lengte en breedte van de kunstwerken - en niet de soort schades zoals bijvoorbeeld de scheuren en de vervormingen in het papier. Grote kunstwerken op papier, zoals de Goudse glazen, zijn wel eerder in het verleden gerestaureerd en tentoongesteld, maar die tekeningen zijn lang en smal en niet breed. Gedurende het tentoonstellen creëert juist de breedte krachten en spanningen in het kunstwerk. Krachten en spanningen die onder andere onder invloed van wisselende vochtigheid in de lucht schade aan het kunstwerk kunnen veroorzaken, zoals bijvoorbeeld het ontstaan van plooiën of het uitzakken van het papier. Naast de breedte en de daarbij behorende spanningen hebben we ook te maken met de

opbouw van het kunstwerk. De kruiswegstaties bestaan uit ten minste drie aan elkaar geplakte stroken stijf tekenpapier, die zijn beplakt met diverse vellen dunner papier en dat is in zijn geheel op een textiele drager vastgezet. De kunstwerken bestaan dus uit drie verschillende lagen, van verschillende materialen, van divers formaat, met elk een andere reactiecoëfficiënt op bijv. het opspannen van het kunstwerk en de vochtigheid in de lucht. Het is de combinatie van de afmetingen en de historische constructie die deze kunstwerken voor een restaurator bijzonder maakt.

Hoogduin papierrestauratoren
Maaikerk

Het Delftse bedrijf de firma Hoogduin deed het vooronderzoek en maakte de staties stofvrij en onderzocht de restauratiemogelijkheden.

Uw financiële steun is gewenst

De begroting voor de totale restauratie incl. het aanschaffen van voorzieningen om de staties tentoon te stellen en het maken van een boekje over de geschiedenis en zijn ontwerper, komt uit op € 95.000. We hebben al financiële steun ontvangen van Fonds1818, Stichting Dioraphte en de Rabobank Z-H Midden. Wij ontvingen ook steun van de Oude en Nieuwe Kerk, Inbouwcar Delft en Silfhout & Hogentoom Wereldmakelaars uit Delft. In november verwachten wij nog reacties van andere fondsen. Als stichting kunnen wij zelf € 5.000 beschikbaar stellen vanuit het restauratiefonds

dat we samen met u hebben opgebouwd. Door deze toezeggingen hebben we op dit moment € 42.000,- beschikbaar. Wij verwachten dat we met de subsidies en bijdragen circa € 85.000 gedekt krijgen. **Een post van € 10.000 staat dan nog open, daarvoor benaderen wij u. Bijgaand treft u een acceptgiro aan. Steunt u ons, zoals u ons de afgelopen jaren steeds steunde met ons werk. Op de acceptgiro staat het bankrekeningnummer van de SKED al ingevuld. Nu nog uw gegevens.** (Uw bijdragen zijn aftrekbaar als culturele ANBI)

Voor woensdag 16 november 2016 hebben we in de Oude Kerk de pers uitgenodigd om hen van de restauratieplannen op de hoogte te stellen. Met publicaties in de plaatselijke en landelijke bladen hopen we interesse te wekken in bredere kring dan het bestand van SKED-donateurs. Het is dus mogelijk dat u binnenkort informatie over de restauratie in de kranten tegenkomt.

=====

COLOFON

Een uitgave van de Stichting Kerkelijk Erfgoed Delft.
Nummer 30 – november 2016

COMITÉ VAN AANBEVELING:

Mgr.dr. J.A.O.L. Vercammen,
aartsbisschop Oud Katholieke Kerk, Amersfoort
H.M.W. Egging, vicaris R.K. Kerk, bisdom Rotterdam
J.M. van Bijsterveldt-Vliegenthart, burgemeester van Delft

Mr. drs. G. A. A. Verkerk, oud-burgemeester van Delft

BESTUUR:

Ing. W.A.G. van Leeuwen, voorzitter
G.L. Lansbergen, secretaris
Ir. G. Verstappen, penningmeester
W. Vermaas, lid
J. van der Loo, lid
J. van Doorne, lid

CONTACTADRES:

De heer G.Lansbergen,
Buitenwatersloot 336, 2614 GR Delft,
tel 015-2144366, e-mail: sked@online.nl
www.sked.nl

BANKREKENINGNUMMER.:

NL05 RABO 0358 2476 40 t.n.v.
Stichting Kerkelijk Erfgoed Delft